

טעות בהזכרת ושאלת גשם וטל

שוע"ר סי' קיד

א והיה מן הדין להזכיר ולרצות לפניו מיום טוב הראשון של חג שבחג נידונים על המים אלא לפי שהגשמים הם סימן קללה בחג הסוכות שאי אפשר לישיב בסוכה בשעת הגשם אין מזכירין הגשם עד עבור ז' ימי ישיבה בסוכה.

ד אם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו, לפי שהגשמים בימות החמה אינם אלא סימן קללה לכן הצריכו לזה שהזכיר קללה בתפלתו שיחזור ויתפלל בלא קללה אותה ברכה שהזכיר בה קללה, לפיכך הוא צריך לחזור לראש הברכה, **שאם יחזור למכלכל חיים לא יבטל בזה מה שהזכיר שלא כדין**, שכן דינה של הזכרה בימות הגשמים לומר מכלכל חיים אחר מוריד הגשם. ואם נזכר אחר חתימת הברכה צריך לחזור לראש התפלה, לפי שכל הטועה באיזו ברכה בענין שצריך לחזור ולתקן טעותו ולא חזר עד שחתם ברכה זו לא די לו שיחזור למקום שטעה לתקן טעותו אלא צריך לחזור לראש הברכה כמו שיתבאר וג' **ברכות ראשונות חשובות כברכה אחת** כמו שיתבאר.

ו בימות הגשמים אם לא אמר מוריד הגשם (אפילו אמר משיב הרוח) מחזירין אותו, והוא שלא הזכיר טל אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו (**אפילו לא סיים הברכה**), שאף שהטל אינו נעצר מכל מקום שבח הוא להקב"ה בהזכרתו כמו בהזכרת הגשם, שכשם שהגשמים חיים לעולם כך הטל הוא חיים לעולם שעל ידי כך מתברכת התבואה (ובכמה מקומות קראו חכמים להטל טל תחיה, משא"כ הרוח שאף שאי אפשר לעולם בלא רוחות אינו נקרא חיים לעולם כמו גשם וטל. לכך יש בני אדם שמזכירין הטל כל ימות החמה, כדי שאם ישכחו לומר מוריד הגשם בימות הגשמים חזקה שאמרו מוריד הטל כמו שהם רגילים בימות החמה ואין מחזירין אותו).

ז במה דברים אמורים שמחזירין אותו אם לא הזכיר גשם ולא טל בימות הגשמים כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שלאחריה, ואז חוזר לראש התפלה מטעם שנתבאר למעלה, אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמר משיב הרוח ומוריד הגשם במקום שנוזר, שלא קבעו חכמים מקום בתוך הברכה להזכיר שם הגשם אלא אמרו שתם מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, אלא שנהגו לאמרו לפני מכלכל חיים לפי שהגשם כלכלה ופרנסה, אבל אם לא אמרו לפני מכלכל חיים בכל הברכה מקומה.

ואפילו אם סיים הברכה ונזכר קודם שהתחיל אתה קדוש א"צ לחזור לראש, אלא יאמר משיב הרוח ומוריד הגשם בלא חתימה, ושוב אומר אתה קדוש, שכל שלא התחיל בברכה שלאחריה לא נקרא סיום ברכה זו לגמרי לענין דברים שמחזירין אותו, **אע"פ שנקרא סיום לענין דברים שאין מחזירין אותו**, כגון הבדלה בחונן הדעת ויעלה ויבוא בערבית ראש חודש, שאין לאמרם כשסיים הברכה אע"פ שלא התחיל ברכה שלאחריה כמו שיתבאר בסי' רצ"ד ותכ"ב.

ח ג' ברכות ראשונות חשובות כאחת, הואיל וענינם אחד לסדר שבחו של מקום קודם שאלות צרכיו, כעבד שמסדר שבח לפני רבו קודם שמבקש פרס ממנו, וכן ג' אחרונות חשובות כאחת שהן כעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו כמו שנתבאר בסימן קי"ב, לפיכך בכל מקום שטעה בג' ראשונות חוזר לראש התפלה ובג' אחרונות חוזר לעבודה, בין שהוא יחיד בין צבור, אם הוא טעות שאי אפשר לתקנו אלא א"כ יחזור לראש הברכה שטעה בה, כגון שטעה בחתימתה שחתם בברכה זו בענין ברכה אחרת או שחתם האל הקדוש בעשרת ימי תשובה ולא נזכר עד לאחר כדי דבור, שאי אפשר לו לתקן טעותו ע"י שיחזור ויחתום כהוגן, שאין חזרה מועלת אלא בתוך כדי דבור. וכיוצא בזה בברכות אמצעיות צריך לחזור לראש ברכה זו.

שוע"ר סי' קיז

א ומתחילין לשאול בארץ ישראל מליל ז' במרחשון, לפי שהיא ארץ הרים וצריכה לגשמים מיד אחר החג. והיה ראוי לשאול בה מיד אחר החג, אלא שאיחרו השאלה ט"ו ימים אחר החג כדי שיגיע האחרון שבישראל שעלה לרגל לביתו לנהר פרת, שהוא מקום ישוב היותר רחוק מירושלים ולא יעצרנו הגשם (ואף לאחר החורבן היו מתאספים ג"כ מכל הסביבות בירושלים לרגל כמו שעושים גם היום לפיכך לא בטלו תקנת חכמים שתקנו השאלה בארץ ישראל בז' במרחשון).

ובבבל וכיוצא בה שאינה ארץ הרים כארץ ישראל וא"צ לגשמים מיד אחר החג, מתחילין בליל ס' אחר תקופת תשרי ויום התקופה ... ואנו מנהגינו כבני בבל בכל מקום ויש שתמהו וחלקו על זה ... ולענין הלכה

לא נתקבלה סברא זו שכבר נהגו מעולם בכל תפוצות ישראל שבחוץ לארץ לילך אחר בני בבל בזה ... ומכל מקום אם ארץ אחת כולה צריכה למטר בימות החמה וטעה בה היחיד ושאל מטר בברכת השנים יכול לסמוך על סברא זו בדיעבד ואינו מחויב לחזור ... וה"ה אם בארצות אלו טעה היחיד ושאל מטר מז' במרחשון ואילך אינו מחויב לחזור.

ג ואם שאל מטר אחר יום טוב הראשון של פסח, בין שנזכר קודם סיום הברכה בין שנזכר אח"כ צריך לחזור לראש הברכה מטעם שנתבאר בס"י קי"ד, ואם לא נזכר עד לאחר חתימות ברכות אחרות צריך לחזור לראש ברכת השנים ולומר משם ואילך כל הברכות על הסדר כמו שיתבאר בס"י קי"ט.

ה אם לא שאל מטר ונזכר קודם שהתחיל תקע בשופר שואלו שם, ונחשב כאלו שואלו בתוך ברכת השנים כמו שנתבאר בס"י קי"ד, ואם נזכר אחר שהתחיל תקע בשופר קודם שומע תפלה אין מחזירין אותו ושואל בשומע תפלה, משא"כ בהזכרה שהוא שבת ואין לה ענין בשומע תפלה, ואם הוא שרוי בתענית וצריך לומר עננו בשומע תפלה יאמר ותן טל ומטר קודם עננו, שהשאלה חמורה מעננו שאם לא אמרה כלל מחזירין אותו משא"כ בעננו לכך ראוי להקדימה, ואם נזכר אחר חתימת שומע תפלה קודם שהתחיל רצה אומר ותן טל ומטר ואח"כ מתחיל רצה ונחשב כאלו שואלו בשומע תפלה.

ואם לא נזכר עד לאחר שהתחיל רצה, אם לא עקר רגליו חוזר לברכת השנים, ואם עקר רגליו חוזר לראש התפלה, ואם השלים תפלתו ואינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אע"פ שלא עקר רגליו דינו כעקר, וה"ה אם רגיל לומר תחנונים וסיים תחנוניו ואמר אחריהם יהיו לרצון וגו', שבאמירת פסוק זה עשה היסח הדעת מלומר עוד תחנונים ונשלמה תפלתו כמו שיתבאר בס"י תכ"ב.

שוע"ר סי' קפח

י וכל זה בשבת ויום טוב של שלש רגלים, אבל בחולו של מועד וראש חודש וראש השנה אם לא נזכר עד שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אינו חוזר, מפני שברכת המזון בימים אלו היא רשות שאם רוצה אוכל פירות וכיוצא בהם כדי שלא יתענה, ובראש השנה יש מתירין אפי' להתענות, ואף שאין דבריהם עיקר מכל מקום יש לחוש לדבריהם שלא לכונוס לספק ברכה לבטלה אם יחזור לראש.

משא"כ בשבתות וימים טובים של שלש רגלים שהוא חייב לאכול פת שמברכין עליו ברכת המזון, שבשבת נאמר וקראת לשבת עונג וביום טוב נאמר ושמחת בחגך ואין עונג ושמחה בלא אכילת לחם (שקובעים עליו סעודה), שהלחם הוא עיקר הסעודה שכל סעודה נקרא על שם הלחם (ומיני לחמים שאין קובעין עליהם סעודה צריך לאכול מהם כשיעור קביעות סעודה), ואז הוא חייב לברך ברכת המזון כמ"ש בס"י קס"ח.

ומכל מקום אם נזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב בראש חודש אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון, וספק הוא אם הוא חותם בא"י מקדש ישראל וראשי חדשים אם לאו וספק ברכה להקל ולא יחתום. ואפילו בלילה, שבתפלה אינו חוזר אם לא אמר יעלה ויבא בעבודה אע"פ שנזכר קודם שהתחיל ברכה שלאחריה, בברכת המזון צריך לומר בא"י אמ"ה שנתן וכו', לפי שבתפלה כיון שאף שלא נזכר עד שהתחיל מודים לא הצריכוהו לחזור לעבודה להזכיר של ראש חודש במקום שתקנו חכמים לפי שאין מקדשין החדש בלילה, אין לו להזכיר ג"כ בין עבודה למודים **משום הפסק בתפלה**, אבל בברכת המזון אחר שחתם בונה ירושלים נסתיימה ברכת המזון של תורה, ואין לחוש להפסק אם יברך אשר נתן כו' קודם שיתחיל הטוב והמטיב, ואף שאין מחזירים אותו משום הזכרת ראש חודש בלילה, מכל מקום זו אינה חזרה אלא הוספת ברכה שתקנו להוסיף במקום שאין לחוש בה להפסק.

שוע"ר סי' רצד

ז בכל מקום שאין צריך לחזור בשביל ששכח להזכיר הבדלה אף אם נזכר מיד שהזכיר השם שבסיום ברכת אתה חונן, או מיד שסיים ברכה זו, אע"פ שלא פתח עדיין בברכה שלאחריה, לא יחזור לראש ברכת אתה חונן, אף אם רוצה להחמיר על עצמו, שאסור לברך ברכה שאינה צריכה, ואף אם רוצה לומר אתה חוננתנו בלא חתימה אינו רשאי משום הפסק בתפלה ... ואם נזכר קודם שהזכיר השם שבסיום ברכת אתה חונן, יתחיל מיד אתה חוננתנו ויגמור משם על הסדר וחננו מאתך וכו' בא"י וכו'.